Inventeringar av kärlväxter i 10 sörmländska naturbetesmarker - Ej Natura 2000

Regional Miljöövervakning 2024

Adoxa Naturvård

Adoxa Naturvård
Tel: 0708–804582
E-post: janne.elmhag@adoxanatur.se
Postadress: Villa Skogshall, 640 24 Sköldinge
Hemsida: www.adoxanatur.se
Författare: Janne Elmhag
Foto: Janne Elmhag
2024-07-18

Berghäll med raggmossa. I betesmarkerna vid Ramshammar och vid Östra Grysta är det inte ovanligt med den här sortens ytor helt utan kärlväxter.

Försättsbladets foton: En grov en och ett block i den artrika betesmarken Viby i Eskilstuna kommun.

Bakgrund

Adoxa Naturvård har fått i uppdrag av Länsstyrelsen i Sörmland att genomföra kärlväxtinventeringar i 30 stycken sörmländska betesmarker. Arbetet ska utföras under åren 2016, 2018 och 2020 med omtag 2022, 2024 och 2026. Den här rapporten avser 2024-års omtag av inventeringen i 10 betesmarker.

Metod

Kärlväxtinventeringarna har genomförts med den så kallade ”Natura 2000-metoden” vilket innebär att 50 stycken kvarts-kvadrater (0,25 m²) har inventerats i varje betesmark/naturtyp. Ytorna har fördelats jämnt i ett rutsystem där avståndet mellan inventeringsytorna ökar med storleken på betesmarken. Typiska hävdgynnade arter har noterats liksom även ett urval ohävdsarter. Alla artnoteringar har gjorts med hjälp av Länsstyrelsens uppdragsportal med inventeringsstöd. Uppgifterna har redovisats digitalt till Länsstyrelsernas uppdragsportal.

Inventeringsområdet vid Sörgölet i Floda är idag något annat än betesmark. Grusväg till exempel. Det är hög tid att stryka lokalen från den regionala miljöövervakningen.

Beskrivning/hävdtillstånd

5. **Sörgölet Floda - Katrineholm**
Besöksdatum 2024-05-18

Den före detta betesmarken vid Sörgölet i Floda är numer en sedan några år helt ostängslad och obetad triviallövskog och hassellund. Endast en mycket lite del kan betraktas som öppen artrik natur(betes)mark. En grusad väg har anlagts i den artrikaste delen rakt genom området i öst – västlig riktning. Området bör tas bort ur RMÖ.

Området är dock i högsta grad skyddsvärt eftersom sekundära naturvärden har utvecklats. Till exempel en fin hassellund med mycket grova självgallrande hasselbuketter och en artrik lundflora. Här växer ormbär, vätteros, blåsippa, tibast, vispstarr med flera arter. Vitsippa dominerar.

Området inventerades i sin helhet trots avvikande biotop. Silikatgräsmark 6270, angavs felaktigt för samtliga 50 punkter eftersom systemet inte inkluderar hassellund med flera naturtyper.

6. **Östra Grysta - Katrineholm**

Besöksdatum
2024-07-13

De kuperade markerna vi Östra Grysta är mycket varierade med skogsinslag på höjderna och före detta åker i lägre liggande delar. Väsentliga arealer av betesmarken har förhöjda näringsnivåer och en ganska trivial flora. De mest artrika partierna återfinns i brynzonerna mellan skog och öppen mark. Fina betesmarksarter som jungfrulin, blåsuga och korskovall finns i hagen men de växer glest och noteras sällan i inventeringar med Natura 2000-metoden. Hävden var måttlig till god men inga betesdjur syntes till vid inventeringstillfället. Tuvtåtel är området karaktärsart och den förekommer obetad i en mycket stor andel av de inventerade ytorna. Avverkningar och röjningar har gjorts de senaste åren men aspuppslag är ett problem i områdets östra del. Mycket ris har lämnats kvar efter röjningar och borde tas bort. Ett stort antal ytor hamnade på mark utan några av de eftersökta arterna och ibland utan några kärlväxter alls. Ett hus har byggts inom inventeringsområdet och två provytor ligger på den avstängslade tomten – dessa inventerades inte.

1. **Bistorp – Vingåker**

Besöksdatum 2024-06-23

Den trädklädda delen av betesmarken vid Bistorp sluttar svagt västerut från den gamla brukningsvägen. Här finns exempel på riktigt grov ek med mulm och död ved. Den artrika marken var i sin helhet obetad vid besöket. Rejäla restaureringsinsatser krävs.

11. **Sandvik – Eskilstuna**

Besöksdatum 2024-05-22. 2024-06-22

Ohävdat vid inventeringen. En hel del kvarstående fjolårsförna antyder allt för svagt betestryck under 2023. Örnbräken breder ut sig och är redan nu ett problem på flera platser i betesmarken. Hassel, en och klibbalskott bör röjas i betydande omfattning. Betesdjur bör släppas ut den 1 maj så att de kan trampa ner örnbräken och beta av piprör, hundäxing och vårfryle – alla dessa arter spelar en betydande och negativ roll i betesmarken vid Sandvik idag.

20. **Viby - Eskilstuna**

Besöksdatum: 2024-06-16

Ett tjugotal kor betade hagen vid inventeringstillfället. Men djuren har även tillgång till stor betesvall, vilket de föredrar. Vegetationen var dock väl betad på torr till frisk mark men i det närmaste obetad i fuktiga och våta partier. Det syntes inte så mycket fjolårsförna vilket tyder på relativt god hävd förra säsongen. Buskar av olika slag, inte minst hassel, bör röjas. Tre ytor/punkter, 48, 49 och 50 har hamnat i storblockig lundartad terräng med hassel, ormbär och lungört till exempel – det området bör inte betraktas som betesmark (6270).

13. **Ramshammar - Eskilstuna**

Besöksdatum: 2024-07-12

Den blockiga åsen vid Ramshammar var exemplariskt betad vid inventeringstillfället. De sydliga, mycket smala delarna av betesmarken som var bortstängslade och obetade vid inventeringen 2018 var i år lika fint betade och röjda som resten av betesmarken. Betesmarken kan med fördel användas som ett gott exempel på lyckad restaurering och hävd.

2. **Åtorp – Vingåker** (Billsbro – Stengården)

Besöksdatum: 2024-06-18

En flack enbuskrik betesmark invid vägen mellan Vingåker och Högsjö vid gården Åtorp. Hagen är småblockig och mycket artrik. Här noterades ”typiska arter” i ca 90 % av de undersöka ytorna. ”Övriga arter” förekommer i nära 100 % av ytorna och negativa indikatorarter är inte så vanligt förekommande. Ängshavre dominerar över stora delar av betesmarken. Hundratals bladrosetter och blommande exemplar av den i länet sällsynta slåttergubben noterades också. Slåttergubbeokalen noterades första gången vid MÖ-inventeringarna 2018. Hagen var obetad vid besöket 2024 men sannolikt välhävdad 2023. Örnbräken, piprör och lövsly sprider sig alltmer över stora ytor och bör röjas. Vegetationen befinner sig i den ”älskliga fasen” med stor artrikedom och blommande örter.

18. Sofielund - Flen

Besöksdatum 2024-07-11

De bitvis artrika betesmarkerna sluttar svagt mot viltvattnet vid Sofielund i Flens kommun. Artrikast är det i söder, i synnerhet i sydväst. Det var delvis väl betat och delvis måttligt betat av ett tjugotal köttdjur vid fältbesöket. Den ringa mängden kvarstående fjolårsförna indikerar god hävd 2023.

19. Stjärnvik – Gnesta

Besöksdatum: 2024-06-31

Stjärnvik söder om Stjärnhov är en igenväxande betesmark med ett bitvis tämligen tätt trädskikt – vårtbjörk, asp, ek, klibbal, gran och tall. Den kuperade marken var helt ohävdad vid inventeringsbesöket. Stängslet var bristfälligt på minst en plats. En lång rad arter som vanligtvis inte förknippas med god hävd breder ut sig här och var i områdets fältskikt – blåbär, piprör, örnbräken, älggräs, skogsfräken, humleblomster, ängskavle m fl. I buskskiktet märks rikligt med lövsly men störst hot mot biodiversiteten är de smågranar som etablerat sig under flera år utan röjningsinsatser och utan tillräckligt hårt betestryck och nu blivit manshöga eller mer. De bildar bitvis mycket täta bestånd där den tidigare artrika grässvålen nu är upplöst. Kraftfulla restaureringsinsatser är nödvändiga.

12. Risinge

Besöksdatum: 2024-07-15

Tämligen flack betesmark med avbrott för några låga ändmoräner. Den är välhävdad, mycket artrik med en mindre, avstängslad, slåtteräng i väster. Ett stort antal enbuskar karakteriserar området men här förekommer även vårtbjörk, sälg, apel, tall, gran m fl trädarter glest. Sex hästar betade hagen vid inventeringsbesöket. De släpptes ut i hagen ungefär en vecka tidigare. Från säsongens början fram till hästarnas ankomst har dock hagen betats av kor. Inga ohävdsarter har tillåtits få så starkt fäste att de utgör någon fara för den biologiska mångfalden men piprör och åkertistel märks här och var. God hävd i form av röjningar och bete under lång tid har skapat en artrik och arttät hävdgynnad kärlväxtflora över större delen av området. Betesmarken är till exempel en av länets finaste lokaler för fältgentiana. Här förekommer både den sena och den tidiga formen. Vildsvinsbök syns över hela hagen och har blivit ett större problem den senaste tiden.

Hävdstatus – hävdstatus 2024

Lokal	Utmärkt hävd	Åtgärder krävs	Akuta åtgärder krävs
1 Bistorp		X	
2 Åtorp		X	
5 Sörgölet			För sent! Stryk lokalen!
6 Östra Grysta		X	
11 Sandvik		X	
12 Risinge	X		
13 Ramshammar	X!		
18 Sofielund	X		
19 Stjärnvik			X
20 Viby		X	

Lokalförteckning, inventeringar 2016 – 2026, ej Natura 2000-områden.

Nr	NAMN
1	Bistorp
2	Åtorp
3	Lucktorp/Hulla - Hullboö
4	Nygård - Simonstorp
5	Sörgölet
6	Östra Grysta
7	Lagmansö-Sund, Dalgölet
8	Gustafsvik, Grannäs
9	Viby 2
10	Skogstorp - Stora Sundby
11	Sandvik
12	Risinge
13	Ramshammar
14	Ärnesta
15	Waxäng
16	Lyftinge - Stora Råstock
17	Berga - Lista
18	Sofielund
19	Stjärnvik
20	Viby 1
21	Skällberga
22	Hårsta-Kalkberget
23	Skogstorp
24	Lövsund - Uppsa kulle
25	Kärrboda/Närke
26	Överbo
27	Horn
28	Björksund-Baggebol
29	Grytmar
30	Kärr

GULT = 2016 och 2022
GRÅTT = 2018 och 2024
VITT = 2020 och 2026